

Värtman

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1683

Fh.

Fellingsbro Folkhögskola
och Lantmannaskola

Gamla sedor och bruk på 1800-talet, från
Norra Klyrina, Ervalla, Fellingsbro ud.

1919-20

Uppsatserna att under jultidet skriva om gamla
seder och bruk var ej någon lätt sak för mig,
emedan det på min hemkant, Ervalla socken, ej
finns så många gamla, som hade reda på något.
Det var blott en qumma, Johanna Andersson, som
hade några historier att berätta, och det är dessa
jag nu shall skriva ned.

Det berättas, att när Ervallaborna skulle bygga
kyrkan, som nu finns, bestämde det, att hon skulle
stå vid Bredal, som ligger mitt i socknen. Men
vad som byggdes om dagen, nedrevs av jällar och
holl om näxerna, så folket blev hunget att välja
ny byggnadsplass. Eft far tvillingotar försändes

(1 sid)

Fr. 2.

LUNDSS UNIVERSITETS

FOLKMUNESARKIV 1683

en stenslaga och på den plats, dit starna drogo
stenen, skulle kyrkan stå i fred för hollen! Dearna
drogo stenen, tills de kommo till en källa, där
de stanade och dracko vatten, och det blev på denna
plats, som kyrkan byggdes. Det berättas, att
Årvalla gård i forna tider ägts av Kristian Tyrann.
En stor hulle, som ligger i hädgården, har då varit
en källare, och det sägs om Kristian, att han i denna
instängt en flicka, och att hon där fått väcka ihjäl.
En del historier finnas i Årvalla om en sjö, som
heter Besslingen. Sjön ligger på gränsen mellan
Näsby och Årvalla, och angives på alla sidor
av skog och bergsras. I denne sjö, sägs det,
att det finns en sjöjungfru, som ibland
visar sig och skrämmes bort folk som går
dit för att fiska. En gubbe i närheten av
mitt hem var en morgon dit och skulle

fika, men han hade ej sittet längt und, förrän
det alldeles bredvid honom kom upp en stor
drake med flera huvuden. Gubben blev så rädd,
att han sprang hem, och i förskräckelsen
glömde han kvar så mycket han haft med
sig.

Jul har förr i min hemtrakt firats med
många hänsätta ceremonier. Bland annat
skulle det bryggas mycket brännvin och öl.
Bröd bakades i stora mängder, och en del av
dessa nedlades i saderbingsar och gärdes till
vären. Där skulle starna och alla dragare ha
av brödet, ty i detta fanns en underlig kraft.
Avven begagnade en del att sätta brödmulor i
jorden, ty därav skulle det vara bättre. Vid
julen skulle man se långhalm på golvet. När
man åt om julkvällen, skulle maten stå kvar

44
gå bordet, för på natten nummer 1083 de döda uppr
ur sina gravar, och då behövde de ha mat. Ett
medel varft skrämma bort de döda, om man var
rädd för dem, var att skjuta skarpa shott och
skrämma dem. Julnatten kunde alla djur fala
med varandra. En gubbe, som var och lyssnade
på sina djur, hörde, hur en ko sade till bjuren:
"Vi får äta bara råghalm." Så varade bjuren: "Ja, det
är ju, att den är så dåligt trökad." Men gubben
fick för att gå och lysna, by shott efter blev
han svärt sjuk. Till jul skulle de, som hade
tomtar, ställa ut gröt och lägga ut lappar
till klider åt dem.

Midsommar var ett tillfälle, där kvinnorna
skulle ut och draga daggen ur sina grannars
ägor. Dessa tillgick så, att en naken kvinna
skulle klockan halv tio natten med ett lakan

över sig springa över sina grannars ägor och sedan
springa hem och vilda ur daggen, som fästnat i
lakanet, och giva åt sina kreatur. Men de, från
vilka hon hade dragit bort daggen, fingo miss-
vikt på sina äkrar, d. s. trollgumman fick så
mycket bättre. Klaka och förlindiga bönder
zingo om midsommarnatten vakt för häxorna, by
kunde de springa fall och framga på lakanet,
så gjorde häxornas hällekri ingen nycka. De, som
ville ha reda på något om sina framtid, skulle
midsommarnatten sava på sio slags blommar,
och det man drömde slog säkert in. Trollgum-
nor kunde fåra sina grannar mjölka korna genom
att sätta en kniv eller en syl i väggen. En
granngumma lill osr var en gång med och sag,
hur en gumma mjölkade på en syl. Hon höll
nå att mjölka så länge, att det kom blod med

6. bland mjölken, och gumman sade, att om han
ville hålla på en skund till, kunde han dö.
Därför, när folk köpte en ny ko, skulle hon be-
handlas på många sätt och vis, därvid
skulle hon även gå över stål.

Om någon blev sjuk förr, så hade han råhat
ut för någon slags förhållning. Och då var
det bara att hålla bort det igen. Denna tillgick
något i den här skiken. En passel skulle fyllas
med diverse sopor och skräp, hår och naglar
av den sjuka och trådas ut hans underkläder.
Sedan skulle någon hollkunnig i solnedgången
gå till det ställe, där den sjuka kroddes igång ha fått
sjukdomen, och kasta pansen över vänstra armen
och läsa en ramse. Av en gumma, som fär varit
mycket anlitad att kasta ut, ville jag ha reda
på, vad de läste, men hon lärde ej omfatta

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1683

F. 7.

nägot.

Skål skulle läggas i vagnarna hos nyfödda barn, till dess de bleva döpte, och gifinga några av deras kläder hänga ut eftersolnedgången, och ej heller fick deras badvatten släs ut sedan solen gått ned.

Jägare fingo ej skjuta katter med sina bössor, ty dessa bleva dessa skända och odlugliga

Götaffrid Andersson
Folkhögskolan
Tellingsbro

